

DEMINUTIVA V INTERNETOVÉ KOMUNIKACI

Radim ŠINK

Abstrakt:

Příspěvek stručně charakterizuje nejdostupnější formy internetové komunikace a poukazuje na frekventované užívání zdvojnělin v jazykových projevech jejich účastníků. V textu jsou uvedeny příklady zdvojněných přezdivek a způsoby, jakými jsou ze slovotvorného hlediska vytvářeny.

Klíčová slova:

tvoření slov, deminutiva, internetová komunikace, chat

Internetová komunikace

Expanzivní rozmach výpočetní techniky posledních let podpořený rozšířením internetového připojení proměnil osobní počítač v běžný prostředek komunikace. Tradiční poštovní služba (distribuce listovních zásilek) byla zčásti nahrazena e-mailly (elektronickou poštou), mobilní telefony překonaly tzv. pevné telefonní linky, kterým v současnosti konkurují VoIP technologie (Voice over Internet Protocol) a komunikační programy typu Skype, ICQ ad. Pro dnešní společnost je tedy příznačné rychlé šíření a všestranné využívání moderních komunikačních prostředků. Komunikace tak přestává být omezena pouze na produktora a recipienta, ale rozšiřuje se na obsáhlý okruh vzájemně komunikujících účastníků chatu či diskusních fór.

Poněkud odlišný typ veřejné komunikace poskytují tzv. zpravodajské servery, nabízející možnost účastnit se diskuze na aktuální téma, připojit vlastní názor, postřeh, myšlenku. Čtenáři (či vlastně diskutujícímu) je tak umožněno konfrontovat svůj názor s širokou veřejností, z pasivního příjemce informací se tímto stává aktivní komentátor, kritický posuzovatel. Diskusní fórum bývá součástí mnoha webových stránek rozličného zaměření, mnohdy má charakter i jakési poradny. Diskutabilní je však úroveň těchto debat.

Širokým komunikačním potenciálem se vyznačuje tzv. chat¹, charakteristický sdružováním značného počtu komunikantů v tzv. místnostech (chatroom). Na některém z chatových portálů tak bývá souběžně aktivních až několik desítek tisíc uživatelů. Komunikace v rámci daného chatového portálu probíhá anonymně, uživatelé vystupují pod rozmanitými přezdívkami – tzv. nick, nickname.

Poněkud odlišně probíhá komunikace skrze tzv. blog. Blogger (autor blogu) vytváří vlastní webové stránky, na kterých prezentuje svůj úsudek o jím zvoleném tématu, jedná se o jakýsi virtuální zápisník. Součástí těchto blogů bývá taktéž diskusní fórum s možností reagovat na prezentovaný text. Poměrně často lze všechny tyto uvedené komunikační zdroje (chat, diskuse, blog) naléznout sdružené na jednom místě, např. na stránkách www.lide.cz.

Internetové spojení nabízejí mimo výše uvedené formy komunikace přes webové rozhraní také komunikační programy umožňující přenos videa a zvuku. Asi nejrozšířenějšími programy jsou ICQ a Skype. Podmínkou pro užívání bývá instalace daného programu do

¹ V tomto článku budeme používat odvozeniny od slova *chat* ve tvaru *chatový*, *chatovací* ad., i když mimo kontextový rámec by mohlo dojít k záměně s odvozeninami od slova *chata*.

počítače a následné přihlášení pomocí uživatelského jména a hesla. Tyto programy bývají neustále zdokonalovány, v současnosti umožňují i posílání SMS zpráv a volání na mobilní telefony.

Z jazykovědného hlediska můžeme pohlížet na grafický záznam internetové komunikace jako na cenný zdroj jazykového záznamu, který lze nadále podrobovat výzkumu. Cenné informace přináší internetová komunikace pro zmapování úrovně vyjadřování současné mládeže, a to díky rozšířenému užívání internetu jako zdroje zábavy, informací, ale také komunikace. Díky anonymitě komunikujících jde však o podklady značně nevěrohodné.

Specifikou internetové komunikace je slovtvorná i tvarotvorná rozmanitost jazykových prostředků. Častým jevem zejména u mladé populace² je užívání deminutiv, která zřejmě v jiných typech komunikace nebývají tak často frekventovaná. Jak uvádí Mluvnice češtiny 1, vytváření deminutiv je proces otevřený: „Proces tvoření není uzavřen; existuje vždy potenciaální možnost tvořit je od slov nově vzniklých nebo přejatých stejně jako od starých slov z důvodů stylistických nebo významových.“³

Deminutiva nejen v přezdívkách

Využití deminutiv sledujeme při tvoření tzv. nicků, tedy jakési vlastní přezdívky, pod kterou uživatel chatu vystupuje. Tato přezdívka musí být v rámci jednoho portálu jedinečná, neopakovatelná, což vytváří prostor pro jazykovou a grafickou hru se slovy (např. *beruska*, *ber-uska*, *b.e.r.u.s.k.a.*, *BeRuSkA* ad.). Zajímavým jevem je užívání přípon mužské rodové skupiny pro označení ženských jmen, nejčastěji jde o sufix **-ek** (*alisek*, *alousek*, *andrisek*, *anetek*, *andysek*, *bajulicek*, *barusisek*, *gabisek*, *hanicek*, *ivisek*, *kamisek*, *lenisek*, *lucisek*, *lucicek*, *mikishek*, *misinek*, *monisek*, *terysek*, *verisek*, *werushacek*), řidce je užíván sufix **-ík** (*sabik*, *andulik*). Méně často se vyskytuje sufix středního rodu **-ko** (*lizatko*, *adusatko*).

U mužských nicků se při tvoření deminutiv ženské rodové sufixy neobjevují. Dominantní postavení potvrzuje sufix **-ek** (*andrejicek*, *antoanek*, *arthusek*, *baudysek*, *blejdisek*, *borek*, *borisek*, *budanek*, *cenisek*, *cikousek*, *dadinek*, *dinisek*, *davidek*, *denisek*, *fanynek*, *filipek*, *kimicek*, *tunerek*), poměrně v hojném počtu se vyskytuje také sufix **-ík** (*adik*, *baresik*, *bestik*, *bobik*, *danik*, *davcik*, *edik*, *fixik*, *adidasik*, *fantlik*, *frantik*, *jirik*, *thomik*, *pajik*, *lumpik*, *lubik*, *vasik*). V některých případech se objevují deminutiva 2. stupně (např. *adamecek*), popř. sufix pro střední rod **-ko** (*dusanko*).

Příklady výše uvedených nicků byly zaznamenány na tzv. seznamovacím portále www.libimseti.cz, který je poměrně často nejen mladými lidmi používán. Zaměřili jsme se na kategorii mužů a žen ve věkovém rozpětí 15 až 20 let⁴. Součástí stránky každého uživatele je také komentář od přátel. I v těchto komentářích se v hojném počtu vyskytují deminutiva, zejména užívaná při hodnocení s emocionálním příznakem. Zdrobněle bývá vyjádřeno pojmenování pomocí substantiv s běžnými sufixy **-ek**, **-ka**, **-ko** (*blázínek*, *broučínek*, *človíček*, *miloušek*, *slad'oušek*; *kolegyňka*, *pusinka*; *zlatíčko*). Nejfrekventovanější je mužský sufix, i když je výsledným deminutivem označována žena.

Při hodnocení bývá použito rovněž modifikace adjektivních vlastností sufixy **-oučký/-oučká** (*hodňoučký/á*, *miloučký/miloučká*, *mlad'oučký/mlad'oučká*, *pěkňoučký/pěkňoučká*, *slad'oučký/slad'oučká*, *úžasňoučký/úžasňoučká*), **-inký/-inká** (*malinký/malinká*, *mladinký/mladinká*), sporadicky jsme zaznamenali sufixy **-ouňký/-ouňká**

² Totožnost ani věk komunikantů není ověřitelná, vycházíme z údajů, které sami komunikanti uvádějí, popř. z cílových skupin, pro které bývají tzv. chatovací místnosti vytvořeny.

³ PETR, J., et al. Mluvnice češtiny 1. Praha: Academia 1986, s. 300.

⁴ Přezdívky byly vybírány ze vzorku cca 2000 uživatelů.

(*hodňounký/hodňounká, mlad'ounký/mlad'ounká*), popř. nářeční variantu **-učky/-učka** (*fajnučky/fajnučka, malučky/malučka, hodňučky/hodňučka*) i s alternativou dlouhého vokálu (*fajnučká, malučká*). V některých případech jsme narazili na dvojici deminutiv (*zlatíčko miloučké*), ale také na dvojice typu *v klidečku baba, v pohodičce děvucha*.

Své uplatnění v internetové komunikaci mezi mladými lidmi nacházejí také modifikační typy adverbálních deminutiv. Mezi frekventovaná deminutiva patří *vždycinky, mocinky, mocinečky* ad. Lexikální modifikace slovesného děje pomocí zdrobnělých sloves nebyla zaznamenána.

Při snaze o navázání kontaktu v chatové komunikaci bývají deminutivy oslovování potencionální komunikanti (*Najde se nějaká ztřeštěná holčina, či ženuška na pokec? Je tady nějaký klučínek s fotečkou na pokecík?*). Zdrobněle bývá označováno také samotné pojmenování komunikace (*Nějaká slečna na slovíčko či větičku? Někdo na pokecík, pokecíček?*), dále také např. *pokecáníčko, povídáníčko, flirtík, flirtíček, sexík, sexíček* apod.⁵

Chatová komunikace slouží nejčastěji jako prostředek zábavy (viz názvy jednotlivých místností: *Pokec a zábava, Seznámení a flirt, Sex a vše kolem něj* ad.), při které její účastníci díky možné anonymitě lehce ztrácejí komunikační zábrany a vkládají do svých jazykových vyjádření více emocí. Zřejmě i proto se pak uchylují k častějšímu používání expresivních výrazů, což může mít za následek četnější užívání deminutiv. Jak se ukazuje, nový typ mezilidské komunikace zřejmě umožní častěji aplikovat jazykové prostředky, které nebyly dosud považovány za příliš frekventované.

Literatura:

1. JANDOVÁ, E. et al. *Čeština na WWW chatu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 1997.
2. SVOBODOVÁ, D. *Průvodce českou slovní zásobou*. Opava: Vade mecum bohemiae, 2006.
3. PETR, J., et al. *Mluvnice češtiny 1*. Praha: Academia 1986.

DIMINUTIVES IN INTERNET COMMUNICATION

Summary:

The paper describes the most forms of Internet communication and points to the frequent use of diminutives in the speche of their participants. The text gives examples of nicknames and the way in terms of word formation created.

Key words:

word formation, diminutives, internet communication, chat

⁵ Další příklady deminutiv při chatové komunikaci viz JANDOVÁ, E. a kol. *Čeština na WWW chatu*.

Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 1997, s. 142–143.

Kontaktní adresa:

Mgr. Radim Šink, katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, Mlýnská 5, 701 03 Ostrava 1, radim.sink@osu.cz, 777 065 254